

ТҮРКІ ЖАЗУ ТАРИХЫ

(2 – курс, III - семестр)

пәнінен лабораториялық сабақтардың
тақырыптары мен мазмұны

Науаи - 2010

Пән оқытушысы:

Ж.Ұзақбаева.

Науаи мемлекеттік педагогикалық институты
Шет тілдер факультеті ғылыми-әдістемелік кеңесінің
«_4___» қыркүйектегі 2010 жылы
№ 2 – сан мәжіліс хаттамасымен тіркеуге алынған

Лабораториялық сабақтардың тақырыбы мен мазмұны

Лабораториялық жұмыс 1

Сабақтың тақырыбы: Түркі жазу тарихы пәнінің мақсаты мен міндеттері. 4 сағат.

Сабақтың мақсаты. Оның тарих, философия, этнография, археология, лингвистика, әдебиеттану сияқты ғылымдармен байланысы.

Сабақтың дәйектемсі. Түркі жазу тарихын зерттеген ғалымдар туралы жалпы мағлұмат. Түркі халықтарының тілі қай дәуірден бастап зерттеле келе жатқандығы туралы мәлеметтерді еске түсіру. қазіргі қазақ тіліне негіз болған жалпы түркі тілдеріне ортақ жазу ескерткіштері туралы толық мәліметке ие болу. (1), 4-10 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. Қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 2

Сабақтың тақырыбы: Түркі тілдес халықтар, этникалық топтар түркі халықтары деген ортақ атаумен аталуы. 2- сағат

Сабақтың мақсаты. Олардың саны шамамен 30 шақты екендігі. қоныс ыңғайы жағынан алғанда, түркі тілдері үлкен аймақтарға бөлінуі туралы мәліметке ие болуы.

Сабақтың дәйектемесі. Түркі тілдерінің жіктелуі. Түркі тілдерінің фонетикалық жүйесі.

1. Алтай дәуірі, 2. Ғун дәуірі, 3. Көне түркі дәуірі, 4. Орта түркі дәуірі, 5. Жаңа түркі дәуірі, 6. Кеңес дәуірі. Түркі тілдерінің өзіндік ерекшеліктері мен жасалу жолдарын үйрену. Тілдерге туыстық жағынан талдау жасау. 187-208 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. Қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 3

Батыс ғун тілдері.

Сабақтың тақырыбы: бұлғар тобы, оғыз тобы, қыпшақ тобы, қарлұқ тілдері 2 сағат

Сабақтың мақсаты: Бұлғар тобының фонетикалық ерекшеліктері және жасалу жолдарын үйрену.

Сабақтың дәйектемесі: Оғыз тобының іштей бөлінуі, фонетикалық, грамматикалық, лексикалық ерекшеліктері бір-бірінен айрмашылығы. қыпшақ, қарлұқ тілдерінің грамматикалық фонетикалық, қырғыз-қыпшақ тілдері. Осы топқа енетін түркі тілді халықтар туралы толық мәліметке ие болу. (4) 212-216 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. Қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 4

Сабақтың тақырыбы: Шығыс хун тілдері. 2-сағат

Сабақтың мақсаты. Түркі тілдерінің ұйғыр - оғыз және қырғыз -қыпшақ сияқты үлкен екі топқа бөлінедігі туралы мәліметке ие болу.

Сабақтың дәйектемсі: Шығыс хун тілдерінің батыс хун тілдерінен айырмашылығы. Фонетикалық және грамматикалық ерекшеліктері. Ұйғыр-оғыз,қырғыз - қыпшақ тілдері. (4), 216-220 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. Қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 5

Сабақтың тақырыбы: Түркі халқының тілі де ұлтының дамуы сияқты өте шағын рулық тілден қазіргі жетілген ұлттық тілге, жазба тілге қарай өрлей, ілгерілей дамығаны. 2-сағат

Сабақтың мақсаты: Еуропалық түркологтардың түркі халықтары мен олардың тілдері тарихын дәуірлерге бөлуі туралы .

*Сабақтың дәйектемесі.*Түркі халықтары туралы алғашқы мәлімет Еуропада орта ғасырдың басында,Шығыс Рим империясының шекарасында Орта Азиядан ауған кіші тайпалардың пайда болуынан басталатыны жөніндегі ережелер. Еуропа ғылымдарының түркі тіліне қатысты алғашқы зерттеулер мен еңбектер тізімі.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. Қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 6

Сабақтың тақырыбы: Түркі тілдерінде көне замандардан бастап әр дәуірде жазу түрлері болғандығы. 2- сағат

Сабақтың мақсаты : Жазудың түрлері. Пиктографиялық, идеографиялық жазу түрлері. Дыбыстық жазуға көшу. Эпитафиялық жазба. Руникалық жазу. Көне ұйғыр жазулардың тарихы мен дамуы жөнінде мәліметке ие болу.

Сабақтың дәйектемесі: Пиктографиялық,идеографиялық жазулардың жасалу жолдары мен өзіндік ерекшеліктерін меңгеру. Дыбыстық жазуға көшудің мәні. Эпитафиялық, Руникалық, Көне ұйғыр жазулардың шығу тарихы,қалыптасу кезеңі мен жазу үлгілерін көрсету. Графика мен емле мәселелеріне көңіл аудару.(1), 7-20 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. Қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.
5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 7

Сабақтың тақырыбы: Алтай дәуірі. 4-сағат.

Сабақтың мақсаты: Бұл - ғылымда айқындалып жетпеген, өмір сүрген дәуірі де нақты емес өте көне дәуір. Айтай тілдері теориясын қалыптастырушы ғалымдар пікірін оқып үйрену.

Сабақтың дәйектемесі: Тілдерді салыстырмалы-тарихи тәсілмен зерттеп, туыстық жақыныдығын қындап, олардың ортақ белгілерін сүйену. Лексика, грамматика, фонетика салаларындағы зерттеулермен танысу. Туысқандық атаулар. Некемен байланысты туыстық атаулар. Адамның дене мүшесіне байланысты атаулар. Үй жануарлары мен жабайы аңдарға байланысты қолданылатын атаулар. Фонетикалық, грамматикалық ұқсастықтары. (4), 107-126 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. Қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.
5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 8

Сабақтың тақырыбы: Ғун дәуірі. 4-сағат

Сабақтың мақсаты: қазіргі түркі халықтарының түркі төркіні ғундар екендігі. Бұл дәуірді зерттеуші ғалымдар. Ғун империясының өсіп-өркендеу дәуірі – Модэ Шаньюй дәуірі екендігін жете меңгеру.

Сабақтың дәйектемесі. Хундар кімдер деген сұраққа толық жауап іздеп, оның мағынасын толық меңгеру. Хун туралы мәлімет алғаш рет біздің заманымызға дейінгі нешінші жылдарды қамтиды. Солар жөнінде толық мәлімет беру. Хун империясының өсіп-өркендеуі. Экономикалық жағдайлары туралы мәліметке ие болу.

(4), 127-133 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. Қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.
5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 9

Сабақтың тақырыбы: Батыс ғун және шығыс ғун тілдері деп бөлуі. 4-сағат

Сабақтың мақсаты: Біздің заманымыздың V ғасырының орта кезінде хандыққа, билікке таласып, өзара жауласуының және сыртқы дұшпандар шабуылдары нәтижесінде

ғун империясы Батыс ғун, Шығыс ғун болып екі мемлекетке бөлінуі туралы толық мәлімет алу.

Сабақтың дәйектемесі: Н.А.Баскаковтың хун дәуірлерін бөліп, олардың өзіндік ерекшеліктері мен түрлерін жете меңгеру. Топтарға іштей бөліну себептері мен негізгі ерекшеліктері туралы. мағлұмат алу.(4), 133-144 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.
5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 10

Сабақтың тақырыбы: Ежелгі түркі тайпалары ұйғыр, қаңлы, қыпшақ, қарлықтардың өмір сүру жолдары. 4-сағат

Сабақтың мақсаты: Ежелгі түркі тайпалары ұйғыр, қаңлы, қыпшақ, қарлықтардың бірде бірісі үстемдік етсе, басқа жағдайда екіншісі басым түсіп, әр түрлі хандықтар болып өмір сүргендігі туралы.

Сабақтың дәйектемесі: Бұлардың ортақ тілдері түркі тілі болғандығы. Бұл дәуір бір сөзбен көне түркі дәуірі деп аталатындығы. Көне түркі тілінің қалыптасу даму жолдары және олардың өзіндік белгілері. Түркі сөзінің келіп шығу тарихы. Түркілердің тайпалары мен мекендеген аймағы және этникалық құрамы. (4), 144-176 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.
5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 11

Сабақтың тақырыбы: Көне түркі жазба ескерткіштерінің түрлері: Енисей, Талас және Орхон ескерткіштері. 4-сағат

Сабақтың мақсаты: Олардың зерттелуі, оқылуы туралы қысқаша мәлімет. құпия жазудың фонетикалық, лексикалық, морфологиялық және синтаксистік ерекшеліктері.

Сабақтың дәйектемесі: Жазба ескерткіштердің оқылуы туралы қысқаша мәлімет. Ескерткіштердің түрлері туралы мәлімет. Енисей, Талас және Орхон ескерткіштерінің өзіндік ерекшеліктері мен жасалу жолдары.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.
5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 12

Сабақтың тақырыбы: Көне ұйғыр жазуы және алфавиті. 4-сағат

Сабақтың мақсаты: Соғды жазуының негізінде ұйғыр жазуы пайда болуы. Көне ұйғыр жазуы жоғарыдан төмен қарай жазылатындығы. Көне ұйғыр жазба ескерткіштері тілінің фонетикасы мен лексикасы жөнінде мәлімет алу.

Сабақтың дәйектемесі: Көне ұйғыр жазба ескерткіштері тілінің морфологиясы мен синтаксисі қолданылу ерекшеліктері мен жасалу жолдары. әрқайсысына тілдік тұрғыдан талдау жасау. (1), 68-72 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.
5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 13

Сабақтың тақырыбы: қырғыз қағанатына тән Енисей жазу ескерткіштері. 4- сағат.

Сабақтың мақсаты: Енисей жазу ескерткіштерінің қай кезеңдерде жазылғандығы туралы түрлі пікірлер. Уйбат өзенінің бойынан табылған Уйбат III деп аталатын ескерткіш 478 таңбадан тұратындығы.

Сабақтың дәйектемесі: 8-10 ғасырларда жазылып, Лена – Байкал өңірінен табылған ескерткіштері. Талас және Ферғанадан табылған руникалық ескерткіштер. 8 ғасырдың екінші жартысы мен 9 ғасырларда жазылған Монғолиядағы ұйғыр қағанатына тиісті болған Семеги және қараболғусун ескерткіші. Шығыс Түркістандағы ұйғыр мемлекетіне тән ескерткіштер мен Турфан жазулары. Олардың өзіндік ерекшеліктері мен жасалу жолдарын үйрену. 1), 66-68 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.
5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 14

Сабақтың тақырыбы: Араб жазуының түркі тілдерінде қолданылуы XI ғасырдан-ақ басталатыны. 4 -сағат.

Сабақтың мақсаты: Түркі тілдес ескерткіштердің араб әрпімен жазылған тұңғыш нұсқасының бірі – «Құтадғу білігі» дастаны. X – X V ғасырлар түркі халықтары үшін өте маңызды әлеуметтік оқиғаларға толы екендігі.

Сабақтың дәйектемесі: Қараханидтер дәуіріндегі түркілер арасында үлкен бір тайпалар одағының пайда болуы. қараханидтер құрамына кірген шігілдер мен яғмалр тобы. Олардың өзіндік ерекшеліктері мен жасалу жолдары. Араб жазуының түркі тілдерінде қолданылу аясы. Араб графикасын түркі халықтары тілдерінің дыбыстық жүйесіне сәйкестендіріп қолдану кезеңін жете меңгеру. (1), 72-76 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.

2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.
5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 15

Сабақтың тақырыбы: X-XV ғасырдағы түркі халықтары. 4-сағат

Сабақтың мақсаты: X-XV ғасырдағы түркі халықтары үшін өте маңызды әлеуметтік оқиғаларға толы, олардың әрқайсысының жеке-жеке халық ретінде қалыптасып, өз алдына отау тіккен дәуірі. Ә.Құрышжанов пен Ә.Ибатовтың бұл дәуірге байланысты классификациясы.

Сабақтың дәйектемесі: X-XV ғасырлар арасындағы тарихи жағдайларды жинақтап, бір дәуірдің өзін ерекше қарап бірнеше кезеңдерге бөлінуі. Олардың өзіндік ерекшеліктерін жасалу жолдарын тарихын жете білуге баулу. (4), 144-150 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.
5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 16

Сабақтың тақырыбы: Қараханидтар әулетіне байланысты түркі жазба әдеби тілі ескерткіштері (XI-XII ғ.ғ.). 4- сағат

Сабақтың мақсаты: Юсуф Хас Хажибтың «құтадғу білігі» мен Махмуд қашқаридың «Диуан лұғат-ат түрік» деп аталатын еңбектері туралы толық мәліметке ие болу. М.қашқари -түркі тілдерінің фонетикалық жүйесі мен грамматикалық құрылысын да жете меңгерген талым.

Сабақтың дәйектемесі: Түркі тілдерін жасауда М.Қашқаридің ролі. Басқа тілмермен қарым-қатынасқа тусуі, фоно-морфологиялық ерекшеліктері. Түркі тілдерінің даму сатысының бір белесін көрсетуде Алтын Орда мен Мамлюк түріктері дәйірінде жазылған ескерткіштердің бір түрі екендігі. Олардың жасалу жолдары мен өзіндік ерекшеліктері. (4) 155-161 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.
5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 17

Сабақтың тақырыбы: Алтын Орда мен Мамлюк түркітері дәуірінде жазылған ескерткіштер. 4- сағат

Сабақтың мақсаты: Шыңғыс ұрпақтарының ұлыстарына бөлініп, бірнеше мемлекет құрамына ажырауы. қыпшақ және шығатай тілдері. Алтын Орда мен Египет түркілерінің тіл ерекшеліктеріне қарай өзара бөлінуі туралы мәліметке ие болу.

Сабақтың дәйектемесі: Шағатай жазба әдеби тілінде жазылған ескерткіштер туралы түсінік. Шағатай тілі деген терминнің қолданылуы жөнінде мәлімет. Шағатай тілі тарминінің қалыптасуы. Сол дәуірдегі жазылған еңбектер мен деректер жөніндегі ескерткіштер туралы. Шағатай тілі тарихында Ә.Науаидың алатын орны. Оның шығармалары мен көлемді дастандарын оқып үйрену. (4), 162-176 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. Қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.
5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 18

Сабақтың тақырыбы: XV ғасыр түркі тілдес халықтар өміріне жалпы түркілес одақ не одақтардың ыдырап, бірнеше халықтардың жеке отау тігуімен айрықша дараланып тұруы. 4-сағат

Сабақтың мақсаты: Бұл дәуірде жаңа тілдер пайда болмайды, бірақ бұл дәуірде әуелде қалыптасқан тілдер коммуникативті қызметі жағынан дамып, стильдік жағынан сараланып, шындала түседі. XV –асырда түркі халықтарының әлеуметтік тарихи-эканомикалық жағдайлары жөніндегі мәліметке ие болу.

Сабақтың дәйектемесі: XV ғасырда тайпалар одағының ұлғайп, белгілі бір мемлекет болуы. әзірбайжан, түрікмен, гагауз, түрік халықтарының өзге бөлінуі. Шығыс түркі қағанатының құраманы енген халықтардың жеке отау тіге бастағаны туралы мәліметке ие болу. Махмуд Шайбани бастаған өзбектердің құрамына енген қыпшақ тайпаларының үлесі туралы. (4), 177-180 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. Қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.
5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 19

Сабақтың тақырыбы: А.Байтұрсыновтың жаңа әліпбиі.

«Тіл құралы» атты еңбегі. 4-сағат

Сабақтың мақсаты: Бұл дәуірдегі жұмыстардың алғашқы қадамы қазақстанда XIX ғасырдың II жартысынан басталуы. А.Байтұрсыновтың жаңа әліпбиі «Тіл құралы» атты алғашқы оқулығы 1914 жылы Орынборда жарық көруі.

Сабақтың дәйектемесі: А.Байтұрсыновтың «Тіл құрал» атты еңбегінің жазылу тарихы өзіндік белгілері. қазақ тіліне қосқан үлесі. қазақ тілінің дыбыстық жүйесі туралы пікірлері жөнінде толық мәліметке ие болу. (4), 247-260 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. Қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 20

Сабақтың тақырыбы: Латын графикасына көшуге әзірлік. 4-сағат.

Сабақтың мақсаты. Латын графикасына көшу 20-жылдардың алғашқы жартысында басталып, түркі тілдес республикалардың әрқайсысында әр түрлі қарқында жүргізілді. қазақстанда қабылданған әліппе туралы декреті .Латын әліппесіне негізделген жаңа жазуға көшу жұмыстарына басшылық жасау мақсаты нешінші жылы және жаңа алфавит Орталық комитеті құрылғандығы туралы мәліметтерге ие болу. (1929 жыл 29 шілде).

Сабақтың дәйектемесі: 1929 жылы 29 шілдеде жарияланған «қазақ жаңа емлесі туралы декретінде» қабылданған әріптердің таңбасы туралы оқып үйрену. Латын графикасын қабылдауда кеткен олқылықтар мен қолайсыздықтар, оларды түзеудің жолдары жайындағы мәселені шешуге белсене қатынасқан ғалымдар пікірі мен еңбектері туралы мәлімет беру. (1), 125-126 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. Қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.
5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 21

Сабақтың тақырыбы: Орыс әліппесіне негізделген жазуға көшу кезеңі, мақсаттары мен принциптері (1940 жыл 10 қараша).
4- сағат.

Сабақтың мақсаты: Қазіргі қазақ графикасы мен орфографиясының негізгі ерекшеліктері, тілінің фонетикалық жүйесіне толық сай келуі. Орыс әліппесіне негізделген жазуға көшу кезеңі 1930 жылдардың екінші жартысынан басталатындығы.

Сабақтың дәйектемесі. Латын графикасын кириллицаға көшу жұмысына басшылық ету жана әліппенің жобасын жасауға ойлы пікір айтқан лингвист ғалым Сәрсен Аманжолов жөнінде толық мәліметке ие болу. Алфавиттің орналасу тәртібін, қолданылу ерекшеліктерін жете меңгеру. (1), 126 бет.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. Қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.
5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 22

Сабақтың тақырыбы: Қазақ тілі фонетикасы ғылымының дамуы. 4-сағат.

Сабақтың мақсаты: Қазақ тілі фонетикасы мен фонологиясын дамытуда тынымсыз еңбек етіп, елеулі зерттеулер алып барған ғалымдар. Қ.Жұбанов және І.Кеңесбаевтар болатыны.

Сабақтың дәйектемесі: Қ.Жұбанов қазақ тілінің ғылыми курсын жасауда өзінің үлесін қосқан ғалым екендігі. Фонетика мен грамматикаға аса көңіл бөлгендігі туралы. Дыбыстарды дыбысталу түріне қарай бөлуі. қазақ әліппесі мен орфографиясын жетілдіре түсуге қосқан үлесі. (4), 250-260 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.
5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 23

Сабақтың тақырыбы: Түркі тілдері лексикологиясының зерттелуі. 4- сағат

Сабақтың мақсаты: Қазақ лексикологиясының тұңғышы және ең жемісті саласы – лексикография. Осы жылдар аралығында жарық көрген сөздіктер. Сөз мағыналары, түркі тілдеріне өзге тілдерден енген сөздер туралы. К. Аханов, Ә.Болғанбаев, -. Мусабаевтардың еңбектері.

Сабақтың дәйектемесі: Лексикографияның тарихы туралы, орфографиялық сөздіктің ең жетілген кезеңі туралы. Лексикологияның омоним, синоним, полисемантизм, фразеология, аномантика, топонимика сияқты салаларының зерттелуі. қазақ тіл біліміндегі терминдік атаулар. Терминологиялық сөздіктердің жасалуы. Лексикологияға байланысты шыққан ең қомақты еңбектермен таныс болу. (2), 46-58 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.
5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 24

Сабақтың тақырыбы: Грамматика жүйесінің зерттелуі. 4-сағат.

Сабақтың мақсаты: Түркі тілдерінің грамматикалық жүйесін зерттеу – XVIII ғасырдың екінші жартысында басталған. Морфология және синтаксис мәселелері. Н. Сауранбаев, А.Ысқақовтардың еңбектері. қазақ тілі грамматикалық құрылысының ана тілімізде зерттеліп жарық көруі нешінші жылдарды қамтидындығы. Ахмет Байтұрсынов еңбегі онда қарастырылған мәселелер туралы.

Сабақтың дәйектемесі: Түркі тілдері грамматикалық құрылысына қатысты күрделі мәселелердің бірі – синтаксиске қосқан үлесі. Жалпы түркі тілдері синтаксисінің кеңес

дәуіріне дейінгі зерттелу жайы. А.Байтұрсыновтың сөйлем мүшелері жайындағы айтқандары жөніндегі пікірлер мен қағидаларды үйрену. (2), 79-96 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. Қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.
5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.

Лабораториялық жұмыс 25

Сабақтың тақырыбы: Диалектология ғылымының дамуы. 4-сағат.

Сабақтың мақсаты: Қазақ диалектологиясы тек кеңес дәуірінде ғана туып, қалыптасты. 50 – жылдар ішіндегі қазақ диалектологиясына қатысты айтыс пікірлер. Диалектілік ерекшеліктерді айқындау үшін диалектологиялық заңдылықтарды жете меңгеру. Диалектологияның ғылымын тұрғыдан зерттелуі.

Сабақтың дәйектемесі: Қазақ диалектологиясының негізін салған ғалымдар туралы іздену олар жөнінде толық мәліметке ие болу. Диалектілік ерекшеліктерді талдау жасау. Диалектологиялық материалдармен таныс болу. (2), 105-123 беттер.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алтай Аманжолов. Түркі филологиясы және жазу тарихы. Алматы, 1996 жыл.
2. Ғубайдулла Айдаров. Орхон-Енисей және көне ұйғыр жазба ескерткіштерінің тілі. Алматы, 1995 жыл.
3. Қордабаев Т. Түркология және қазақ тіл білімі. Алматы, 1998
4. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.
5. Ғ.Қайдаров, М.Оразов. Түркітануға кіріспе. Алматы, 2004 жыл.